

XIX a. PIRMOSIOS PUSĖS LIETUVIŠKŲ KNYGŲ AUTORIAI

AUŠRA NAVICKIENĖ

1795–1864 metai – savitas lietuviškos knygos raidos etapas, atspindintis Lietuvos kultūros modernėjimo tendencijas, jos pasaulėjimo ir demokratinėjimo procesus. Per septyniasdešimt metų Didžiojoje Lietuvoje buvo išleistos 585 lietuviškos knygos, arba du kartus daugiau nei per ankstesnius kelis amžius nuo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo. Pasaulietinio ir religinio turinio knygų santykį 2 su 8 amžiaus pradžioje pakeitė santykis 4 su 6 amžiaus viduryje. Tuomet pasirodė pirmieji lietuviški žemės ir namų ūkio, sveikatos apsaugos, istorijos, teisės tematikos, originaliosios grožinės literatūros, bibliografinių priemonių leidiniai. Šalia mokymui, administravimui, religijos palaikymui skirtų knygų buvo išleisti pirmieji lietuviški moksliniai veikalai. Kultūros pasaulėjimo ir demokratinėjimo procesų raidą taip pat rodė ir tos kultūros kūrėjų, tarp kurių svarbią vietą užėmė lietuviškų knygų autoriai, kiekybiniai bei kokybiniai pokyčiai.

Aptariamu laikotarpiu Didžiojoje Lietuvoje dirbo 131 lietuviškų knygų autorius, buvo kartotiniai išleistos 13-kos ankstesniais amžiais lietuviškai rašiusių asmenų knygos ir į lietuvių kalbą išversti 49 kitakalbių rašytojų veikalai. Straipsnyje bus plačiau aptariami tik tuomet gyvenę ir lietuviškai kūrę autoriai*. Kur jie gimė, kokius išėjo mokslus, kaip užsidirbo lėšų pragyvenimui – tai klausimai, į kuriuos bus bandoma atsakyti, apibendrinus Lietuvos retrospektyviosios bibliografijos tomuose¹, Vaclovo Biržiškos „Aleksandryne“², Vytauto Vanago „Lietuvių rašytojų sąvade“³ ir kitoje literatūroje bei įvairiuose šaltiniuose esančias biografines žinias (žr. lentelę).

Aptariamu laikotarpiu naujų autorių daugėjo netolygiai. Per pirmąjį dešimtmetį pasirodė 7 vardai, per antrąjį – 8, o 1815–1824 m. jų iškilo 14, 1825–1934 m. – 16, 1835–1844 m. – 14, 1845–1854 m. ir 1855–1864 m. – atitinkamai po 30 ir 42. Kiekybinio augimo šuolius trečiajame, penktajame ir šeštajame XIX a. dešimtmečiuose lėmė daugybė veiksnių: aktyvus kultūrinis, visuomeninis politinis gyvenimas Lietuvoje, lietuvių etnokultūrinio sąjūdžio apraiškos ir kiti. Palyginus autorių dinamiką Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje, akivaizdu, kad naujų raštijos veikėjų skaičiumi Di-

* Vartojama autoriaus sąvoka apima ne tik knygų autorius, bet ir jų sudarytojus, parengėjus, vertėjus bei redaktorius. O knygomis vadinamos tiek spausdintos knygos, tiek ir to meto rankraščiai.

¹ Lietuvos TSR bibliografija, Serija A. Knygos lietuvių kalba. T. 1–2. Vilnius, 1969–1988; T. 1 1547–1861. 1969. LXIII, 728 p.; T. 2 : 1862–1904. Kn. 1 : A–P. 1985. 957 p.; Kn. 2 : R–Ž. 1988. 854 p.; Lietuvos bibliografija, Serija A. Knygos lietuvių kalba. T. 1 : 1547–1861. Papildymai. Vilnius, 1990. 152 p.

² Biržiška V. Aleksandrynas : senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos. D. 2–3. Čikaga, 1963–1965; D. 1 XVIII–XIX amžiai. 1963. 497 p. D. 3 XIX amžius. 1965. 454 p.

³ Vanagas V. Lietuvių rašytojų sąvadas. 2-asis patais. ir papild. leid. Vilnius, 1996. 652 p.

džioji Lietuva gerokai pralenkė Mažąją Lietuvą. Iki XIX a. vidurio čia per dešimtmetį išskildavo vidutiniškai po 4 naujus vardus, o šeštajame ir septintajame dešimtmeciuose jų pasirodė atitinkamai 10 ir 13⁴.

Grupuojujant autorius pagal gimimo vietą, nustatyta, kad iš 131 lietuviškai rašiusių asmenų tik du buvo gimę už etnografinės Lietuvos ribų: vienas – netoli Torunės Lenkijoje, kitas – Rytų Prūsijoje. Apie pastarąjį vokiečių kilmės autorių, kuris didesnę gyvenimo dalį praleido Lietuvoje, V. Biržiška rašė: „jis buvo gerai pramokęs lietuviškai ir suaugęs su vietos visuomene“⁵. Abu nelietuviai autoriai – Simonas Grosas ir Francišekas Ksaveras Malinovskis – parašė po lietuvių kalbos gramatiką, o antrasis ir lenkų-lietuvių kalbų žodyną. Absoliuti dauguma lietuvių raštijos darbuotojų gimė Lietuvos teritorijoje: 54 proc. – Kauno gubernijoje, 39 proc. – Vilniaus gubernijoje ir 6 proc. – Užnemunėje, arba Suvalkų gubernijoje (gubernijų ribos pasirinktos tokios, kokios jos buvo pagal XIX a. vidurio administracinį Lietuvos padalijimą). Iki pat amžiaus vidurio daugiau knygų autorių būdavo iš Vakarų Lietuvos nei rytinės ar pietinės jos dalies. 1824 m. išleistame elementoriuje K. R. Nezabitauskis taip rašė: „[...]Tame palaymintame diel Moksla laykie, atsyrand daugiel garbingu wiru wysose szaliese Žemayczyiu, trokstsztancziu szelpty prigimta liežuwi yr yszluosuote aną ysz to užmyrszyna yr paniekinima, kuremie lig szioley buwa[...]“⁶. Tik šeštajame ir septintajame dešimtmetyje situacija pasikeitė, kai autorių kontingentą papildė 11 žemaičių ir du kartus daugiau, tai yra 23, rytų ir vakarų aukštaičiai. Žemaičių dominavimą XIX a. pirmosios pusės lietuvių raštijoje iš dalies paaiškina lietuvių kalbos vartojimo ir švietimo sistemos ypatumai atskirose Lietuvos dalyse.

Pagal oficialios statistikos duomenis⁷ XIX a. viduryje Vilniaus gubernijoje lietuviai sudarė truputį daugiau negu pusę visų gyventojų, o tik lietuviškose šios gubernijos apskrityse jų procentas buvo gerokai didesnis – apie 70. Lenkų tada visoje Vilniaus gubernijoje buvo apie 18 proc. Suvalkų gubernijoje (Užnemunėje) lietuvių buvo užfiksuota 56 proc. (lenkų 22 proc.). Kauno gubernija buvo lietuviškiausia: 84 proc. lietuvių ir 3 proc. lenkų. Lietuvos rytinėje dalyje ne tik didikų, bet ir plačiųjų bajorijos sluoksnių šnekamoji kalba buvo lenkų, o vakaruose, ypač Žemaitijoje, dar daugelis smulkiųjų bajorų, ne tik valstiečiai, tebekalbėjo lietuviškai⁸. Švietimo įstaigos Lietuvoje taip pat nebuvo tolygiai išsidėsčiusios. Daugiausia mokyklų buvo Lietuvos vakaruose. Žemaitijoje skaityti mokėjo 1853 m. – 30 proc., 1855 m. – 26 proc., 1863 m. – 60 proc., o Aukštaitijoje – 24 proc. visų gyventojų⁹.

⁴ Kaunas D. Mažosios Lietuvos knyga. Lietuviškos knygos raida 1547-1940. Vilnius, 1996. P. 302–303.

⁵ Biržiška V. Min veik. Čikaga, 1963. D. 2 : XVIII-XIX amžiai. P. 322.

⁶ Nezabitauskis K. Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų Žemaičių ir Lietuvos : fotogr. leidimas. Vilnius, 1996. P. 55.

⁷ Zinkevičius Z. Lietuvių kalba carinėje Rusijoje // Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos istorija. Vilnius, 1990. T. 4. P. 108–109.

⁸ Ten pat. P. 64.

⁹ Merkys V. Knygnešių laikai. 1864–1904. Vilnius, 1994. P. 28.

Raštijos veikėjų gimtoji tarmė XIX a. lėmė to meto raštų kalbą¹⁰. Šalia žemaičių randantis asmenims, kilusiems iš rytų, o vėliau iš vakarų aukštaičių, knygų kalba darėsi vis įvairesnė ir didėjo jos tarminė diferenciacija. Aptariamam laikotarpiu pirmasis autorius, rašęs vakarų aukštaičių tarmės pietų pratarme, vėliau tapusia lietuvių bendrinės kalbos pagrindu, buvo Pranciškus Motiejus Marcinškis. Suvalkijos parapinėse mokyklose jis dirbo mokytoju ir 1833 m. išleido lenkų kalbos gramatiką lietuviams. 1862 m. pirmąjį vadovėlį dzūkams parašė kunigas Pranas Vaicekauskis. Tačiau, kaip ir ankstesniais amžiais, aptariamam laikotarpiu žemaičių tarmė dominavo lietuviškuose raštuose.

Apibendrinus duomenis apie autorių išsilavinimą, paaiškėjo, kad diduma lietuviškų knygų autorių, net 37 proc., buvo baigę kunigų seminarijas ir turėjo specialų dvasininko išsilavinimą. Populiariausias tuomet buvo Varnių, Vilniaus kunigų seminarijos, nors pavieniai asmenys mokėsi ir Seinų, Mogiliovo, Iūkštos (Latvija) bei Peplino (Lenkija) kunigų seminarijose. Prieš pasirinkdami dvasininko kelią, kai kurie iš jų jau buvo paragavę studijų Vilniaus universitete. Taip atsitiko Jurgiui (Ambraziejui) Pabrėžai, Mykolui Smolskiui (Smalsčiui), Juozapui Korsakui, tačiau dėl įvairių priežasčių pradėtų mokslų jie nebaigė.

Autoriai su aukštuoju išsilavinimu sudarė 30 proc. Didesnė jų dalis studijavo svarbiausioje Lietuvos aukštojoje mokykloje – Vilniaus universitete. Po universiteto uždarymo 1832 m. aukštojo mokslo siekiantys dvasininkai diplomus dažniausiai įsigydavo Vilniaus Romos katalikų dvasinėje akademijoje, o ją perkėlus į Rusijos imperijos sostinę Sankt Peterburgą, važiuo tenai. Norintieji pradėti pasaulietiškas aukštojo mokslo studijas rinkosi Dorpatu (Tartu), Varšuvos, Charkovo, Kazanės ar Sankt Peterburgo universitetus. Pirmąjį baigė 2, o kitus – po 1 autorių.

Šešioliką aukštąsias mokyklas baigusiu lietuvių raštijos veikėjų turėjo magistro ar daktaro mokslinius laipsnius: filologijos ir laisvųjų mokslų daktaras buvo 1, teologijos mokslo daktarai – 5, teologijos mokslo magistrai – 6, filosofijos mokslų daktarai – 2, filosofijos mokslų magistras – 1 ir teisės mokslų magistras – 1.

Pirmieji pasaulietinius aukštuosius mokslus baigę autoriai atsirado XIX a. trečiajame–ketvirtajame dešimtmetyje. Tarp jų buvo Kajetonas Rokas Nezabitauskis, Simonas Daukantas, Simonas Stanevičius, Jurgis Pliateris. Vėliau šį būrį papildė Kazimieras Michnevičius Mikėnas, Andrius Ugianskis. Dar šeši jaunuoliai kurį laiką studijavo Vilniaus, Dorpatu (Tartu), Sankt Peterburgo universitetuose mediciną, fiziką ar matematiką, tačiau studijų nebaigė.

Šių intelektualų plunksnai priklauso svarbiausi XIX a. pirmosios pusės lietuviškos knygos paminklai: novatoriški vadovėliai, pirmosios mokslinės knygos, tautosakos publikacijos, populiarius sveikatos apsaugos, žemės ir namų ūkio leidiniai, kalbotyros, knygotyros, botanikos ir kitų sričių darbai. Aptariamam laikotarpiu autorių su aukštuoju pasaulietiniu išsilavinimu skaičiumi Didžioji Lietuva pralenkė Mažąją Lie-

¹⁰ Zinkevičius Z. Min. veik. P. 110.

tuva, kurioje per visą XIX a. vienintelis lietuviško spaudinio autorius lietuvis, baigęs pasaulietinį aukštąjį mokslą, buvo gydytojas V. Bruožis¹¹.

Apie 7 proc. autorių buvo baigę tik pradinės mokyklas, o keli iš jų dar ir gimnazijas. Nuodugnesniū mokslo žinių kai kurie iš jų siekė savarankiškai studijuodami.

Nepavyko išsiaiškinti, kur mokėsi ir koks išsilavinimas buvo ketvirtadalio visų raštijos veikėjų, todėl pateikti apibendrinimai negali būti tikslūs ir galutiniai.

XIX a. pirmojoje pusėje dvasininko profesija priklausė prestižinių ir dažniausiai pasirenkamų profesijų grupei. Tarp lietuviškai rašiusių autorių katalikų ir protestantų kunigai sudarė apie 63 proc.: tai katalikų vyskupai ir protestantų superintendantai, klebonai, vikarai, vienuoliai bei kitokie bažnyčios tarnai. Nemažai jų dirbo įvairių pakopų švietimo įstaigose, o tai skatino rengti knygas, skirtas ne tik religijos palaikymui, bet ir mokymui, dorovės ugdymui, laisvalaikio skaitiniams.

Pasaulietišų profesijų autoriai sudarė 27 proc. (tebėra nenustatytas 10 proc. autorių užsiėmimas). Tarp pasauliečių daugiausia buvo mokytojų – 12, teisininkai – 5, administracinių valdžios įstaigų tarnautojai – 7, studentai – 5, turtingi bajorai žemvaldžiai, tvarkę savo ūkį ir nedarbę valdiško darbo, – 3, gydytojas – 1 ir spaustuvės prefektas – 1. Nors aptariant autorių užsiėmimą buvo siekiama pateikti žinias apie tai, ką jie veikė rašydami ar leisdami lietuviškas knygas, tačiau dėl biografinių duomenų stokos ne kiekvieno atveju tai pavyko.

Lietuviškas knygas rengė ar vertė net trys cenzoriai: du iš jų cenzūravo lietuviškas knygas Vilniuje ir vienas dirbo Varšuvos cenzūros komitete. Prie lietuviškų knygų autorių V. Biržiška priskiria dar vieną cenzorių, pirmąjį specialų lietuviškų knygų cenzorių Vilniaus cenzūros komitete – Juozapą Volodzką, kuris cenzūravo ir finansavo S. Stanevičiaus ir K. Donelaičio pasakėčių leidimą (1828), parašė jam pratarinę ir pats buvo parengęs vieną lietuvišką knygelę, kurią rengėsi išspausdinti¹². Jeigu pavyktų surasti šaltinius, patvirtinančius šį teiginį, lietuviškų knygų autorių kolektyvas pasipildytų nauju autoriumi.

Modernėjant Lietuvos kultūrai XIX a. šeštajame dešimtmetyje, šalia lietuviškų knygų autorių vyrų atsirado pirmoji lietuviškų knygų autorė moteris. Ši garbė priklausė Karolinai Praniauskaitėi, kurios išversta I. Kraševskio “Vitolio raudos” ištrauka “Žalčio motė” buvo išspausdinta L. Ivinskio kalendoriuje 1859 m.¹³ Pirmoji rašytoja moteris Didžiojoje Lietuvoje pasirodė keturiais dešimtmečiais anksčiau negu Mažojoje Lietuvoje. Čia XIX a. pabaigoje ją tapo M. Raišukytė – šveicarų pedagogo J. H. Pestalocio romano “Lynardas ir Gertruda” (1898) vertėja, profesionali, jokio kito užsiėmimo neturėjusi lietuvių kultūros ir švietimo darbuotoja¹⁴.

¹¹ Kaunas D. Min. veik. P. 303–304.

¹² Biržiška V. Min. veik. Čikaga, 1963. D. 2. P. 282.

¹³ Mikšytė R. Karolina Praniauskaitė // Telšiai / sudarė V. Vaivada. Vilnius, 1994. P. 144–145.

¹⁴ Kaunas D. Min. veik. P. 303.

Aptariamu laikotarpiu gerokai padaugėjo į lietuvių kalbą verčiamų autorių, verstinių knygų, išaugo naujų vertėjų būrys. Lyginant su ankstesniais amžiais, verčiamų autorių padaugėjo šešis kartus ir šis skaičius pasiekė 49. 1795–1804 m. jų kontingentas pasipildė 1, 1805–1814 m. – 3, 1815–1824 m. – 7, 1825–1834 m. – 6, 1835–1844 m. – 2, 1845–1854 m. – 14 ir 1855–1864 m. – 16 naujų vardų. Skirtingai negu Mažojoje Lietuvoje, čia buvo verčiamos daugiau pasaulietinio turinio knygos (pasaulietinės ir religinės literatūros vertimų santykis buvo 2 su 1). Padaugėjęs verslinės grožinės literatūros, pirmą kartą lietuviškų knygų skaitytojai galėjo susipažinti su antikinės (Vergilijus Publijus Maronas, Publijus Ovidijus Nazonas, Fedras ir kt.), Renesanso (Torkvatas Tasas), klasicizmo (Džonas Miltonas ir kt.), romantizmo (Adomas Mickevičius, Julijus Slovackis, Zigmuntas Krasinskis) literatūros kūriniais.

Mažojoje Lietuvoje beveik pusė visos spaudos buvo versta iš vokiečių kalbos¹⁵, o Didžiojoje Lietuvoje tokią pačią dalį sudarė vertimai iš lenkų kalbos. Taip pat buvo verčiamos knygos ir iš lotynų (apie 15 proc.), rusų (apie 15 proc.), vokiečių, latvių, italų kalbų. Apie 10 proc. kitakalbių autorių į lietuvių kalbą buvo išversti ne iš originalo kalbos, o iš jų kūrinių lenkiškųjų vertimų.

XIX a. pirmosios pusės autorių kolektyvai priklausė trylika XVII–XVIII a. autorių, kurių parašytos, sudarytos, verstos ar redaguotos knygos buvo tuomet perspausdintos. Kartotinio leidimo sulaukė Konstantino Sirvydo lietuviškų pamokslų (1629) fragmentas, Mikalojaus Daukšos 1599 m. postilės ištraukos, Simono Jakštavičiaus, Jono Domaševičiaus, Jono Jaknavičiaus, Jurgio Kasakauskio, Mykolo Olševskio, Pranciškaus Šrubauskio, Samuelio Nerlichio, Samuelio Minvydo, Jono Božimovskio vyresniojo ir kitų religiniai raštai.

Iš viso 1795–1864 m. Didžiojoje Lietuvoje buvo išleistos 193 autorių knygos. Per septyniadešimt metų susiformavo nauja raštijos darbuotojų karta, iš esmės atnaujinsi leidinių repertuarą. Kartotiniai XVII–XVIII a. autorių kūrinių leidimai sudarė nedidelę visų knygų dalį. Vilniaus universiteto aplinkoje išaugo pirmieji aukštuosius pasaulietinius mokslus baigę švietuliai, kurie tapo svarbiausiu lietuviškų knygų autoriais, vertėjais ir parengėjais. Lietuviška spauda praturtėjo pasaulietinio turinio originaliais kūriniais ir vertimais. Lietuvių raštijos veikėjų bei jų parašytų, išverstų ar parengtų knygų daugėjimas savo apogėjų pasiekė amžiaus viduryje, penktajame ir šeštajame dešimtmečiuose. Tuo metu autorių kolektyvo kokybinius pasikeitimus ryškiausiai rodė pirmosios lietuviškos autorės moters atsiradimas, pasaulietišką išsilavinimą turinčių ir pasaulietinių profesijų autorių daugėjimas, visoms Lietuvos tarmėms atstovaujančių raštijos veikėjų pasirodymas. Tokie XIX a. pirmosios pusės lietuviškų knygų autorių savitumai iš dalies atspindi visos XIX a. dvikalbės lietuvių kultūros intelektualios, tautinės kultūros kūrėjų brožuus.

¹⁵ Kaunas D. Min. veik. P. 313.

. e n t e l ė

Autoriaus pavardė	Gyvenimo metai	Gimimo vieta	Išsilavinimas	Užsiėmimas
1	2	3	4	5
1. Mikalojus Akelaitis	1829–1887	Užnemunė	Savamokslis	Mokytojas
2. Kajetonas Aleknavičius	1804–1874	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem.	Kunigas
3. Petras Rapolas Aleknavičius	1754–1827	Užnemunė	–	Kunigas
4. Pranas Andriuskevičius	1817–1859	Žemaitija	–	Mokytojas
5. Viktoras Julijonas Aramavičius	1816–1892	R. Aukštaitija	Studijavo Dorpato u-te	Cenzorius
6. Valerijonas Ažukalnis-Zagurskis	1818–1874	R. Aukštaitija	Savamokslis	Tarnautojas
7. Henrikas Balevičius	1804–1879	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem.	Kunigas
8. Antanas Baranauskas	1835–1902	R. Aukštaitija	Studijavo Peterburgo dvasinėje akad.	Studentas
9. Gabrielius Beržanskis	1835–1888	–	–	Vienuolis
10. Fabijonas Barkauskas	1781–1855	–	–	Vienuolis
11. Juozas Bagdonavičius	–	–	–	–
12. Laurynas Bortkevičius	1750–1822	Žemaitija	Baigė Vilniaus akad., teologijos m. dr.	Kunigas
13. Motiejus Brundza	1824–1869	Užnemunė	Baigė Seinų kunigų sem.	Kunigas
14. Dominikas Budrikas	1798–1873	Žemaitija	–	Kunigas
15. Antanas Bukauskis	–	Žemaitija	–	–
16. Aurelianas Bukontas	XVIII a. pab.– XIX a. pr.			Dvasininkas
17. Aleksandras Butkevičius	1780–1829	Žemaitija	–	Vienuolis
18. Bonaventūra Butkevičius	1794–1871	Žemaitija	Baigė Varšuvos u-tą, teologijos m. magistras	Dvasininkas
19. Fortunatas Cechanovičius	1842–1882	R. Aukštaitija	Baigė Peterburgo katalikų dvasinę akad.	Dvasininkas
20. Mykolas Cerauskas	1753–1823	R. Aukštaitija	Studijavo Vokietijoje	Kunigas
21. Gasparas Chmielevskis	1823–1889	–	Baigė kunigų sem.	Kunigas
22. Juozapas Čiulda	1796–1861	Žemaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem.	Kunigas
23. Simonas Daukantas	1793–1864	Žemaitija	Baigė Vilniaus u-tą, filosofijos m. magistr.	Tarnautojas
24. Jokūbas Edvardas Daukšys	1836–1890	R. Aukštaitija	Studijavo Maskvos, Tartu, Karaliaučiaus u-tuose	Mokytojas
25. Kristupas Kazimieras Daukša	1796–1865	R. Aukštaitija	Mokėsi Kėdainių pavieto m-loje	Mokytojas
26. Juozapas Dovydaitis	1826–1883	V. Aukštaitija	Mokėsi Peterburgo dvas. akad., teologijos m. magistr.	Kunigas
27. Bonaventūra Gailevičius	1752–1834	Žemaitija	Baigė Lietuvos vyr. m-lą, filosofijos m. dr.	Kunigas

1	2	3	4	5
28. Juozapas Arnulfas Giedraitis	1754–1838	R. Aukštaitija	Baigė Lietuvos vyr. m-lą, teologijos gijos m. dr.	Vyskupas
29. Simonas Mykolas Giedraitis	1764–1844	V. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Dvasininkas
30. Mikalojus Godliauskis	1818–1890	Žemaitija	–	Ūkininkas
31. Petras Gomaliauskis	1820–1868	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
32. Jonas Goštautas	1800–1871	V. Aukštaitija	Mokėsi Vilniaus u-te, bet jo nebaigė	Tvarkė ūkį, dirbo teismuose
33. Simonas Grosas	1772–1835	Rytų Prūsija	–	Kunigas
34. Ferdinandas Ivanavičius	XIX a. pirmą pusę			
35. Laurynas Ivinskis	1810–1881	Žemaitija	Mokėsi Kolainių gimn., vėliau savarankiškai	Mokytojas
36. Antanas Janikavičius	1791–1850	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
37. Danielius Jankūnas	1835–1892	V. Aukštaitija	Baigė pradinę m-lą	Pasaulietis
38. Anupras Jasevičius	1809–1884	V. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
39. Rapolas Jasikevičius	1801–1879	Žemaitija	–	Vienuolis
40. Jasinskis	XIX a. pirmą pusę			
41. Liudvikas Adomas Jucevičius	1813–1846	Žemaitija	Baigė Vilniaus dvasinę akad.	Studentas, mokytojas
42. Jumskis	–	–	–	–
43. Tadas Jurevičius	1740–1806		Baigė Vilniaus akad., filosofijos ir laisvųjų m dr.	Dvasininkas
44. Antanas Juška	1819–1880	Žemaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Kunigas
45. Jonas Juška	1815–1886	Žemaitija	Baigė Charkovo u-tą	Mokytojas
46. Juozas Juškevičius	–	–	–	Dvasininkas
47. Antanas Juzumas	1828–1871	Žemaitija	Baigė Peterburgo dvasinę akad.	Dvasininkas
48. Vincentas Juzumas	1819–1901	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
49. Tadas Juzumas	1810–1851	Žemaitija	Baigė Vilniaus katalikų dvas. akad., teologijos m. magistras	Dvasininkas
50. Klemensas Kairys	1835–1864	R. Aukštaitija	Baigė Peterburgo dvasinę akad.	Dvasininkas
51. Mykolas Kairiūkštis	XVIII a. antra p.–XIX a. pirmą p.			Mokytojas
52. Kaliksas Kasakauskis	1794–1866	Žemaitija	Baigė Vilniaus u-tą, teologijos m. magistr.	Kunigas
53. Pranciškus Ambraziejus Kašarauskas	1821–1882	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas

1	2	3	4	5
54. Antanas Kitkevičius (Kikutis)	1805–1857	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus katalikų dvasinė akad., teologijos m. dr.	Kunigas
55. Antanas Jackus Klementas	1756–1823	Žemaitija	Mokėsi pijorų m-loje	Dirbo teismuose
56. Andrius Benediktas Klongevičius	–	–	–	Dvasininkas
57. Jonas Kobeckis	1765–1823	Žemaitija		Dirbo teismuose
58. Juozapas Korsakas	1802–1866	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem.	Dvasininkas
59. Jonas Krečinskis	1820–1890	Užnemunė	–	Mokytojas
60. Jokūbas Kurmalavičius	1794–1858	Žemaitija	–	Kunigas
61. Jonas Lechavičius	XVIII a. vid–XIX a. pr.	Žemaitija		Dvasininkas
62. Jonas Lechavičius	1819–1861	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
63. Jurgis Lechavičius	1820–1862	Žemaitija	–	Tarnautojas
64. Tadas Lichodzejauskas	1804–1890	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem.	Kunigas
65. Kiprijonas Lukauskis	apie 1747–1750 – po 1797		Mokėsi vienuolyne	Kunigas
66. Prancišėkas Ksaveras Malinovskis	1807–1881	Golubio m. (Torunės vaivad.)	Baigė Peplino kunigų sem.	Kunigas
67. Motiejus Pranciškus Marcinskis	1790–1869	Užnemunė	–	Mokytojas
68. Jonas Matulevičius	1776–1858	Žemaitija	–	Dvasininkas
69. Antanas Mendzīgurskis	1752–1828	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Kunigas
70. Kazimieras Michnevičius-Mikėnas	1810–1879	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus u-tą	Gydytojas
71. Juozapas Simforijonas Mieleška	1804–1868	Žemaitija	–	Kunigas
72. Bonaventūra Miknevičius	1768–1849	V. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
73. Hiacintas Milevičius	1802–1853	–	–	Dvasininkas
74. Aleksandras Rapolas Močiulskis	1790–1866	R. Aukštaitija	Baigė Karaliaučiaus u-tą	Dvasininkas
75. Dominykas Mogenas	1745–1826	V. Aukštaitija	Studijavo Vilniaus akad.	Dvasininkas
76. Karolis Nerlichas	1808–1860	Žemaitija	Mokėsi Vilniaus ir Dorpatu u-tuose	Dvasininkas
77. Telesforas Nešukaitis	1841–1864	Žemaitija	Mokėsi Peterburgo u-te	Studentas
78. Kajetonas Rokas Nezabitauskis	1800–1876	Žemaitija	Baigė Vilniaus u-tą, teisės m. magistr.	Studentas, vėliau tarnautojas (cenzorius)

1	2	3	4	5
79. Kiprijonas Juozapas Nezabitauskis	1779–1837	Žemaitija	Mokėsi Vilniaus ir Varnių kunigų sem.	Kunigas
80. Jurgis (Ambraziejus) Pabrėža	1771–1849	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Dvasininkas
81. Baltazaras Pakolis	XIX a.	–		–
82. Adomas Paulauskis	1764–1843	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
83. Antanas Petkevičius	1804–1880	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Dvasininkas (cenzorius)
84. Juozapas Pikturna	1836–1895	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus dvasinę sem.	Kunigas
85. Jurgis Ploteris	1810–1866	Žemaitija	Baigė Vilniaus u-tą	Dvasininkas
86. Dionizas Poška	1757–1830	Žemaitija	Mokėsi Kražių m-loje	Dirbo teismuose
87. Karolina Praniauskaitė	1828–1859	Žemaitija	Mokėsi savarankiškai	–
88. Otonas Praniauskas	1818–1878	Žemaitija	Baigė Vilniaus dvasinę akad., teologijos m. dr.	Dvasininkas
89. Aleksandras Prekeris	XIX a.	–	–	Pasaulietis
90. Kazimieras Prialgauskis	1814–1856	Žemaitija	Baigė Vilniaus dvasinę akad.	Kunigas
91. Jeronimas Kiprijonas Račkauskis	1825–1889	Žemaitija	Baigė Vilniaus dvasinę akad.	Dvasininkas
92. Jonas Rimkus	1800–1845	–	–	
93. Ansgaras Rožėnas	1808–1838	R. Aukštaitija		–
94. Silvestras Rucevičius	1747–1831	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
95. Mykolas Rudzinskis	1784–1862		Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
96. Juozapas Rupeika	1789–1854	Žemaitija	Baigė Mogiliovo kunigų sem.	Kunigas
97. Antanas Savickis	1782–1836	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem., teologijos m. magistr.	Kunigas
98. Pranciškus Savickis	1777–1864	Užnemunė	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Kunigas
99. Kanutas Siaurimavičius	1817–1873			Dvasininkas
100. J. Skeberdis	XIX a.	R. Aukštaitija	–	–
101. Kazimieras Skrodzki	1798–1874	V. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
102. Mykolas Smolskis (Smalstys)	1751–1826	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Kunigas
103. Jeronimas Stanevičius	1793–1854	Žemaitija	Mokėsi Vilniaus u-te	Dvasininkas
104. Simonas Stanevičius	1799–1848	Žemaitija	Baigė Vilniaus u-tą	Pasaulietis
105. Mikalojus Stankavičius	XIX a.			

1	2	3	4	5
106. Valerijonas (Nerejus) Stankevičius	XIX a.			Spaustuves prefektas
107. Laurynas Straševičius	XIX a.	Aukštaitija	–	–
108. Antanas Strazdas	1760–1833	R. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
109. Adomas Sungaila	1812–1850	Žemaitija	–	Matininkas
110. Dominikas Sutkevičius	1782–1849	Žemaitija	Studijavo Vilniaus u-te	Dvasininkas
111. Šimkevičius	XVIII a. pab. ar XIX a. pr. – po 1846	Žemaitija		Valdininkas
112. Vincentas Šurevičius	1818–1860	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
113. Juozapas Tamulevičius	1814–1890	V. Aukštaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Kunigas
114. Antanas Tatarė	1805–1889	Užnemunė	Baigė Seinų kunigų sem.	Kunigas
115. Andrius Matas Ugianskis	1816–1870	V. Aukštaitija	Mokėsi Kazanės u-te	Dėstytojas
116. Jonas Ugianskis	1814–1853	V. Aukštaitija	Mokėsi Padubysio m-lose	Tarnautojas
117. Leonas Uvainis	1755–1828	Žemaitija	–	–
118. Pranas Vaicekauskas	1826–1901	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Kunigas
119. Motiejus Kazimieras Valančius	1801–1875	Žemaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem., teologijos m. dr.	Vyskupas
120. Silvestras Valiūnas	1787–1831	Žemaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	Pasaulietis
121. Vincentas Valmikas	1778–1836	V. Aukštaitija	–	Dvasininkas
122. Aleksandras Antanas Varkulevičius	XIX a.		Studijavo Vilniaus u-te	Mokytojas
123. Juozas Varkulevičius	1788–1838	Žemaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem.	Kunigas
124. Feliksas Vereika	1821–1882	Žemaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
125. Pranciškus Viksva	1832–1907	V. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
126. Aleksandras Vytartas	1838–1863	R. Aukštaitija	Baigė Varnių kunigų sem.	Kunigas
127. Kazimieras Vizgirda	1788–1861	Žemaitija	Baigė Vilniaus vyr. kunigų sem., teologijos m. magistr.	Kunigas
128. Žadauskis	XIX a.	–	–	Tarnautojas
129. Adomas Edvardas Žagėla	1816–1876	R. Aukštaitija		Dirbo teismuose
130. Juozapas Želvavičius	1822–1866	Žemaitija	Baigė Peterburgo katalikų dvasinę akad., teologijos m. magistr.	
131. Juozapas Ženevičius	1797–1858	R. Aukštaitija	Baigė Vilniaus kunigų sem.	–

AUTHORS OF LITHUANIAN BOOKS IN THE FIRST PART OF THE 19TH CENTURY

AUŠRA NAVICKIENĖ

S u m m a r y

During 1795–1864 there were 131 authors of Lithuanian books in Great Lithuania (they are the main object of our examination). The books of 13 earlier writers were also published, and the literary production of 49 foreign authors were translated to Lithuanian language. (The concept “author” in this article is used in the broad sense and not only concrete authors of the books, but also compilers, editors, translators, and makers includes. The concept “book” includes the manuscripts and printed productions of those times.)

The analyses of the biographical facts of the authors show that in every decade during 1795–1864, 18 new names commonly appeared. We can speak about a rapid increase of new authors, especially during the third, fifth, and sixth decades of the 19th century. Among the main reasons we can name an intensive cultural and social life and the sights of the ethnocultural movement.

Almost all the Lithuanian authors of that period were born in territories of ethnographic Lithuania: 54% in the province of Kaunas; 39%, Vilnius; 6%, Suvalkai. The predomination of Žemaičiai (inhabitants of West Lithuania) and their dialect can, in part, be explained by the peculiarity of the Lithuanian educational system and the usage of Lithuanian language in various regions of the country.

The article also deals with the education of Lithuanian authors. 37% of them graduated from priest seminary, 30% obtained a higher education, 7% had a primary or secondary education, and the education of 26% was obscure. The first authors with a secular higher education appeared in the 3rd–4th decades of the 19th century. They produced newly-fashioned ABC books, the first scientific and folk publications, popular brochures about health care, agriculture, housekeeping, and works in the science of language, botanicals, etc.

The profession of the priest was very common and valuable during those times in Lithuania. A priest of both confessions (Catholic and Protestant) made up 63% of all authors. The professions of the teacher, lawyer, and official were the most popular among secular writers. Those authors made up 27%. (Professions were undetermined for 10% of the authors.)

In the modernisation process of Lithuanian culture, the first woman author entered the arena of Lithuanian literature. It happened in Great Lithuania in the sixth decade of the 19th century, forty years earlier than in Minor Lithuania.

In this period of seventy years arose a new generation of Lithuanian book writers who essentially renovated the repertoire of Lithuanian literary production and introduced, for the first time, great masterpieces of world literature.